

ความเป็นมาของปัญหา

โดยเหตุที่กรุงเทพมหานคร เป็นทั้งเมืองหลวง ศูนย์กลางการปกครองของประเทศไทย ศูนย์กลางการคมนาคม ศูนย์กลางการศึกษาและวิชาการ ศูนย์กลางการอุตสาหกรรมและการค้าและเป็นเมืองท่าด้วย ดังนั้น กรุงเทพมหานครจึงเป็นเสมือนศูนย์กลางของประเทศไทย จนมีผู้กล่าวเสมอว่า "กรุงเทพฯ คือประเทศไทย" (Bangkok is Siam)¹ เพราะเป็นที่ซึ่งรวมความเจริญทั้งหลายไว้ทั้งหมด จึงเป็นเหตุให้ประชาชนจากทุกสารทิศ ทุกฐานะ หลั่งไหลเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่อัธยาศัยสันจากชนบทเข้ามาประกอบการค้าธุรกิจ ทำมาหาเลี้ยงชีพ รับจ้าง ทำให้ประชาชนในกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงเกิดปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัย ซึ่งจะพิจารณาได้จากสถิติการขาดแคลนที่อยู่อาศัยเมื่อ พ.ศ. 2516 มีเพียง 108,348 หน่วย และจากการประมาณการคาดว่า การขาดแคลนที่อยู่อาศัยจะเพิ่มขึ้นเป็น 166,763 หน่วย ใน พ.ศ. 2529² ซึ่งปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยส่วนหนึ่ง ก็กลายเป็นเหตุก่อให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดในเวลาต่อมา (สาเหตุของการเกิดชุมชนแออัดรวมทั้งสภาพและลักษณะของชุมชนแออัดก็อธิบายไว้ในภาคผนวก ก) ทั้งนี้เพราะผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถจัดหาที่อยู่อาศัยให้ได้ มาตรฐานและถูกสุดลักษณะก็ ปัญหาชุมชนแออัดจึงได้เพิ่มขึ้นมาและปรากฏอยู่ทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร จากการสำรวจชุมชนแออัดของการเคหะแห่งชาติร่วมกับกรุงเทพมหานคร เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2525 พบว่า กรุงเทพฯ มีชุมชนที่เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นที่จัดว่าเป็นชุมชนแออัดประมาณ 410 แห่ง มีผู้อยู่อาศัยประมาณ 86,100 ครอบครัว

¹อิน นิมมานเหมินท์, "การปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม, วารสาร เศรษฐศาสตร์ ปีที่ 2, เล่มที่ 1 : (2510): 60.

²วิญญู วิจิตรวาทการ และคณะ, "การเก็บโทษของเขตชุมชนในภาคกรุงเทพมหานคร" (กรุงเทพฯ : หน่วยวิจัยสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2519), หน้า 123-127.

คิดเป็นจำนวนประชากรทั้งสิ้นประมาณ 516,600 คน ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัด ชุมชนแออัด มีขนาดแตกต่างกันตั้งแต่ 20 หลังคาเรือน ถึง 2,500 หลังคาเรือน โดยเฉลี่ยแล้วชุมชนหนึ่งจะมีครอบครัวอยู่ประมาณ 150 ครอบครัว 37% ของที่อยู่อาศัยเหล่านี้ ปลูกสร้างบนที่ดินของรัฐ อีก 63% ปลูกสร้างบนที่ดินของเอกชน

จากการที่กรุงเทพฯ มีชุมชนแออัดมากมาย แสดงถึงจุดบกพร่องของการบริหารรวมทั้งสะท้อนให้เห็นภาพชีวิตที่เหลื่อมล้ำของคนในกรุงเทพฯ¹ นอกจากนั้น การเกิดชุมชนแออัดย่อมนำไปสู่ปัญหานานาชนิดที่กระทบกระเทือนต่อสังคมของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัญหาความเสรษฐกิจ ปัญหาความสังคม ปัญหาทางบ้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน และปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย ซึ่งอาจแยกกล่าวสภาพของแต่ละปัญหาได้ดังนี้

1. ปัญหาความเสรษฐกิจ

ผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อพยพย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองเพื่อมาหางานทำบ้าง มีที่อยู่ไม่แน่นอนบ้าง จากผลการสำรวจชุมชนแออัดกินแกพบว่า 48% ย้ายเข้ามาอยู่เพื่อหาที่ทางทำมาหากิน² และเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาน้อย อาชีพที่เกยทำส่วนใหญ่เป็นงานเกษตรกรรมหรืองานใช้แรงงานอย่างที่สุดก็เป็นงานช่าง เกี่ยวกับการก่อสร้าง เมื่อเข้ามาหางานในกรุงเทพฯ จึงไม่สามารถที่จะเลือกงานที่ให้รายได้ดีและมีความมั่นคงได้ จึงมักประสบปัญหาการตกงานหรือว่างงานอยู่บ่อย ในชุมชนแออัดกินแกหัวหน้าครอบครัวเป็นกรรมกรรับจ้างถึงร้อยละ 45³ งานบางอย่างก็มีรายได้ไม่แน่นอน เช่น งานพวกบริการและค้าขาย ลักษณะงานที่ทำก็ไม่มั่นคง การว่างงานจึงเป็นปัญหาธรรมดาสำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ซึ่งจะเกิดผลต่อเนื่องไปถึงเด็ก ๆ ที่อยู่ในชุมชนด้วย เนื่องจากขาดการศึกษา ดังนั้น เมื่อมีอายุทำงานไ้ก็ไม่สามารถหางาน

¹จักรกฤษณ์ นรมิตยกุลการ, "การพัฒนานโยบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของการอยู่อาศัยในชุมชนหนาแน่น." วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ (2524): 198

²การเคหะแห่งชาติ, "รายงานผลการสำรวจวิจัยเสรษฐกิจและสังคมบริเวณแหล่งเสื่อมโทรมกินแก พ.ศ. 2516," หน้า 6.

³เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

ทำให้เกินจากประเภทที่ใช้แรงงานในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งไม่ค่อยมีฝีมืออะไร แต่ความต้องการแรงงานเหล่านี้เพิ่มน้อยกว่าจำนวนแรงงานที่เพิ่มจึงเกิดปัญหาการว่างงาน อันเป็นภาวะที่ครอบครัวต้องเลี้ยงดูต่อไป

การมีรายได้น้อย ไม่แน่นอนและไม่สม่ำเสมอทำให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด ประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนแออัดकिनแกง พบว่ามีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 1,350 บาท¹ ซึ่งเป็นรายได้ที่ต่ำและปรากฏว่ามีครัวเรือนถึง 42%² ที่มีหนี้สินโดยมีครัวเรือนที่เป็นหนี้พวกมีอาชีพให้กู้เงินหรือแหล่งให้กู้เงิน 28% และมีครัวเรือนที่เป็นหนี้ภาคีที่น้อง 24% ในจำนวนที่เป็นหนี้และต้องเสียดอกเบี้ยปรากฏว่าส่วนใหญ่ 61%³ ต้องเสียดอกเบี้ยร้อยละ 20.29 ต่อเดือน ปัญหาหนี้สินจึงเป็นปัญหาเรื้อรังต่อไปกลายเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งของลักษณะ เศรษฐกิจและครอบครัวในชุมชนแออัด

2. ปัญหาบ้านสังคม

ปัญหาสังคมส่วนใหญ่ในชุมชนแออัดสืบเนื่องมาจากปัญหาความแออัดยัดเยียดของที่อยู่อาศัยและชุมชนที่มีลักษณะ ปัญหาสังคมที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ปัญหาการศึกษา ปัญหาศีลธรรม ปัญหาบ้านสาธารณสุข เป็นต้น

2.1 ปัญหาการศึกษา

ในเรื่องการศึกษา นอกจากผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดจะมีการศึกษาต่ำ กังกล่าวมาแล้ว ปัญหาที่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดยังไปเกี่ยวข้องกับโอกาสของเด็กที่จะเข้าโรงเรียนด้วย เด็กในชุมชนแออัดมักจะขาดการศึกษา ปรากฏว่าเด็กที่อยู่ในชุมชนแออัดต่าง ๆ จำนวนไม่น้อยที่ไม่เคยเรียนเลยหรือเคยเรียนมาบ้างแล้วออกเสียกลางคัน ความไม่สนใจของผู้ปกครองที่จะให้เรียนต่อ บางรายก็เอาเด็กไว้เลี้ยงน้องหรือช่วย

¹ การเคหะแห่งชาติ, "รายงานผลการสำรวจวิจัยเศรษฐกิจและสังคม บริเวณแหล่งเสื่อมโทรมकिनแกง ท.ศ. 2516," หน้า 7.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

³ เรื่องเดียวกัน หน้า 8.

หารายได้ ฯลฯ

สาเหตุที่ทำให้เด็กไม่ได้เรียน ก็คือขาดหลักฐานทะเบียนบ้าน เพราะการเข้าไป อยู่ในชุมชนแออัด โดยเฉพาะในที่ที่เป็นของราชการแล้ว ทั้งบิดา มารดาและบุตร ก็จะขาดหลักฐานทะเบียนบ้าน เมื่อเด็กเกิดมาก็ไม่มีใบเกิด นับว่าเป็นอุปสรรคสำคัญที่ไม่สามารถเอาบุตรหลานของตนเข้าโรงเรียนได้ เพราะการเข้าเรียนจำต้องมีหลักฐาน มาแสดง

เด็กที่เคยเรียนอยู่ก่อนแล้วในต่างจังหวัด เมื่อคามบิดามารดามาอยู่ในกรุงเทพฯ มาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดก็มีใ้ขอหลักฐานจากโรงเรียนเดิมมา หรือบางรายก็มีบัตรคุ้มกันที่จะหางานทำได้เสียก่อน จึงให้เด็กอยู่บ้านเป็นเวลานาน ทำให้ไม่อาจจะไปแจ้งเข้าเรียนในโรงเรียนแห่งใหม่เพราะละเลยมาเป็นเวลานาน และเด็กเองเมื่อหยุดเรียนเป็นเวลานานก็ขาดความสนใจไปเลยตามธรรมดา

อีกประการหนึ่งที่ทำให้เด็กไม่ได้เข้าเรียนก็คือ ความยากจนความไม่สนใจใน อันที่จะส่งเด็กเข้าเรียนของพ่อแม่ เพราะการส่งบุตรเข้าเรียนต้องเพิ่มรายจ่ายให้แก่ ครอบครัวเพิ่มขึ้น ยังมีบุตรหลายคนปัญหาที่เพิ่มขึ้น จึงมักจะปล่อยปละละเลยไม่สนใจที่จะให้บุตรหลานเข้าเรียน

ในชุมชนแออัดกินแคง เด็กอายุระหว่าง 5 - 24 ปี ที่ไม่เคยเรียนหนังสือเลย 20%¹ ทั้ง ๆ ที่อยู่ในวัยเรียน และมีเด็กที่เรียนหนังสือแล้วออกกลางคันอีก 46%² ของเด็กที่อยู่ในวัยเรียนทั้งหมด และเด็กที่เรียนแล้วออกกลางคันที่ส่วนใหญ่ 73%³ ออกเมื่อจบชั้นประถมปีที่ 4 ดังนั้น จะเห็นได้ถึงปัญหาที่เด็กไม่ได้เข้ารับการศึกษและ ใ้รับการศึกษาน้อยนั้น เกิดขึ้นในครอบครัวในชุมชนแออัดอัน เป็นปัญหาที่สำคัญ เพราะการ

¹ การเคหะแห่งชาติ, "รายงานผลการสำรวจวิจัยเศรษฐกิจและสังคม บริเวณแหล่งเสื่อมโทรมกินแคง พ.ศ. 2516," หน้า 4.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

ศึกษาเป็นรากฐานของชีวิตและสังคมสำหรับเด็กทุกคนในอนาคต และเมื่อไม่ได้ับการศึกษา หรือได้รับการศึกษาน้อย ยังเป็นสาเหตุก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่น ๆ ตามมาอีกด้วย

2.2 ปัญหาครอบครัว

ครอบครัวในชุมชนแออัดส่วนใหญ่อยู่กันอย่างไม่มีความสุขนัก คนในครอบครัวขาดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน ทำให้มีการทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่เสมอ ซึ่งก็เนื่องมาจากชาวชุมชนแออัดต้องประสบปัญหาเศรษฐกิจต้องแบกรับภาระในการหาเลี้ยงตนเอง และครอบครัวโดยต้องทำงานหนักทำให้จำเป็นต้องทอดทิ้งให้เด็กอยู่กับบ้านและ เมื่อกลับบ้านแทนที่จะมีโอกาสพักผ่อนให้หายเหนื่อยกลับต้องพบกับสภาพที่ถูกผู้อื่นล้อเลียน แออัดสกปรก จึงขาดความสบายกายสบายใจทำให้เกิดความกดดันทางจิตใจ สมองไม่ปลอดโปร่ง อารมณ์ขุ่นมัว ขุ่นเคืองง่าย การแสดงออกต่าง ๆ จึงรุนแรง ก้าวร้าวและขาดเหตุผล

ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง อันเนื่องจากวัยรุ่นในชุมชนแออัด มักจะมีครอบครัวตั้งแต่อายุน้อย ระหว่าง 15 - 16 ปีก็มีในชุมชนแออัดเกิน 71%¹ แต่งานแล้วกำลังอยู่กับคู่สมรส โดยที่วัยรุ่นเหล่านี้มีการศึกษาน้อย ขาดประสบการณ์ในชีวิต เมื่อแต่งงานแล้วก็มีภาระที่ต้องรับผิดชอบมากขึ้น ต้องหารายได้เลี้ยงครอบครัว และเมื่อมีลูกด้วยกันยิ่งภาระมากขึ้น เด็กที่เกิดมาจึงถูกทอดทิ้ง ขาดการเอาใจใส่ดูแล เกิดจึงขาดความอบอุ่นและกว่าจะโตมาก็ต้องกินร่นต่อสู้กับชีวิต ผจญปัญหาต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้ายนั้น เมื่อเด็กโตขึ้นจึงเป็นคนที่มีปัญหา กรานชีวิต และแนวโน้มที่จะถูกชักจูงไปในทางไม่ดีมีมาก

2.3 ปัญหาเด็กวัยรุ่นและปัญหาเกี่ยวกับศีลธรรม

ในบริเวณชุมชนแออัด มีปัญหาเด็กวัยรุ่นอันเป็นปัญหาสืบเนื่องมาจากเด็กที่ไม่ได้รับการศึกษาและมีปัญหาจากความยากจน ในขณะที่เด็กควรจะอยู่ในโรงเรียน กลับมาอยู่ว่าง ๆ รวมกันในบริเวณชุมชนแออัด ทำให้เกิดจับกลุ่มมั่วสุมกันกระทำพฤติกรรมแปลก ๆ และมักจะเป็นไปในทางที่ไม่ดี เพราะได้รับการศึกษาน้อย แล้วยังอยู่ในสิ่งแวดล้อม

¹การเคหะแห่งชาติ, "รายงานผลการสำรวจวิจัยเศรษฐกิจและสังคม บริเวณแหล่งเสื่อมโทรมกินแคง พ.ศ. 2516," หน้า 4.

ที่ไม่ดี ทำให้เด็กซึ่งส่วนมากเป็นเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง ก่ออาชญากรรม ศึกษาศeptik การล่วงละเมิดประเวณีและอื่น ๆ เช่น การลักเล็กขโมยน้อยทรัพย์สินเท่าที่สามารถหยิบฉวยได้ในบริเวณชุมชนแออัดที่อยู่เองหรือที่อื่น ๆ เท่าที่จะทำได้

สภาพของบ้านที่แออัดยัดเยียดไม่น่าอยู่มีส่วนสำคัญในการทำให้เด็กบางคนกลายเป็นเด็กมีปัญหา เวลาส่วนใหญ่จะใช้ไปในการคบเพื่อนฝูงนอกบ้าน เมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนแล้วก็จะถูกชักนำให้พากันกระทำผิด นอกจากนี้ชุมชนแออัดยังเป็นแหล่งเพาะความชั่วร้ายให้แก่เด็ก เพราะประชาชนที่อยู่อาศัยในบริเวณชุมชนแออัดส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อย บิคมารคาผู้ปกครองต้องละทิ้งบ้านไปประกอบอาชีพหารายได้มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ทำให้เด็กขาดการดูแลเอาใจใส่ เด็กมักจะถูกปล่อยปละละเลยไม่ได้รับการอบรมที่ดีเพียงพอ ซากสถานที่เล่นและทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ การคบค้าสมาคมก็เป็นไปในระหว่างเด็กที่มีสภาพแวดล้อมอย่างเดียวกัน ตลอดจนได้รู้เห็นการกระทำผิดอยู่เป็นประจำ โดยที่ไม่มีผู้ใหญ่ชี้แจงว่าสิ่งที่ได้พบเห็นนี้เป็นสิ่งไม่ดีไม่ควรประพฤติ ทำให้พวกเขาชินชาต่อสภาพเช่นนี้ และไม่คิดว่าการกระทำอย่างนั้นเป็นสิ่งชั่วร้ายเสียหาย¹ ชุมชนแออัดจึงเป็นบ่อเกิดของปัญหาวัยรุ่น ปัญหายาเสพติด การประทุษร้ายก่อชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน รวมตลอดทั้งปัญหาโสเภณี

2.4 ปัญหาถิ่นสาธารณสุข

อาคารบ้านเรือนที่ปลูกสร้างขึ้นใช้เป็นที่อยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่น ในบริเวณที่มีน้ำเน่าสกปรกส่งกลิ่นรบกวน เพราะขาดระบบระบายน้ำที่ดี ซากแสงสว่างและไม่ได้รับอากาศบริสุทธิ์เพียงพอ เนื่องจากไม่ได้รับแสงแดด และไม่มีการถ่ายเทระบายอากาศเสีย ประกอบกับมาตรฐานการกินอยู่อันไม่ถูกสุขลักษณะ ย่อมเป็นสภาพที่อันตรายต่อสุขภาพอนามัยของผู้อยู่อาศัยในบริเวณนั้นทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างร้ายแรง

ครอบครัวในชุมชนแออัดต่าง ๆ มักจะประสบกับการมีสมาชิกป่วยอยู่เสมอ ๆ

1 กระทรวงมหาดไทยและเทศบาลนครกรุงเทพฯ, "การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดบริเวณหน้ากรมทางหลวงแผ่นดิน" (พระนคร : กระทรวงมหาดไทยและเทศบาลนครกรุงเทพฯ, 2505), หน้า 25.

ถ้าพิจารณาสาเหตุจะเห็นว่าเพราะการขาดอาหารที่มีคุณภาพหรือให้โปรตีนแก่ร่างกาย การอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมไม่ดี ทำให้สุขภาพของผู้อยู่อาศัยในแหล่งเสื่อมโทรมไม่ค่อยแข็งแรง เมื่อป่วยแล้วผู้ป่วยยังถูกปล่อยปละละเลยในการรักษาพยาบาลอย่างถูกต้อง เพราะเนื่องมาจากความยากจน ไม่มีเงินที่จะไปรักษาตามสถานพยาบาลได้ เช่น ในชุมชนแออัดกิ่งเพชร พบว่าเมื่อเจ็บป่วยได้รักษาพยาบาลโดยซื้อยามารับประทานเอง 18.11%¹ ไปรักษาตามโรงพยาบาลของรัฐ 33.74² % และไปรักษาตามศูนย์บริการสาธารณสุข 20.16%³ ทั้งนี้ ชุมชนแออัดจึงเป็นบริเวณที่มีอัตราการตายสูง

ในส่วนที่เกี่ยวกับสุขภาพจิต ชุมชนแออัดก็มักก่อมลร้ายเกี่ยวกับสุขภาพทางจิตแก่ผู้อยู่อาศัย จิตแพทย์หลายท่านชี้ให้เห็นสภาวะแวดล้อมของที่อยู่อาศัย ไม่เป็นที่พอใจทำให้อารมณ์หงุดหงิดรำคาญใจอยู่เรื่อย ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของโรคจิต⁴

นอกจากนี้สาเหตุที่ซึ่งอยู่ในบริเวณชุมชนแออัด อันเนื่องมาจากการขาดระบบระบายน้ำที่ก็ยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงกัดย ซึ่งก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชนทั่วไปในชุมชนแออัดด้วย

3. ปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน

จากลักษณะของชุมชนแออัด คือมีสภาพของบ้านเรือนที่ปลูกสร้างกันอย่างง่าย ๆ มีมาตรฐานต่ำโดยใช้วัสดุคุณภาพต่ำ ติกไฟง่าย ฝุ่นผง หมกคอกายการใช้งาน ขาดความมั่นคงแข็งแรง แออัดยัดเยียดกันอยู่ในพื้นที่อันจำกัด ทางเดินก็เป็นสะพานไม้แคบ ๆ คกเคี้ยวไปมา บ้านอาจเป็นห้องแถวไม้หรือเรือนไม้เก่า ๆ สร้างยกพื้นพอให้พื้นน้ำ ชาวบ้าน

¹ การเคหะแห่งชาติ, "โครงการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม พ.ศ. 2521 (กู้เงินจากธนาคารโลก)" (กรุงเทพมหานคร : การเคหะแห่งชาติ, 2521), หน้า 21.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

⁴ ศึกษา ภมรสถิตย์ และ อุบลรัตน์ สุขชนมาน, "ปัญหาที่อยู่อาศัยในนครหลวงในแง่สาธารณสุข" (รายงานการสัมมนาทางวิชาการ ระหว่างวันที่ 26-27 มีนาคม 2516 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 10.

ปลูกขึ้นเพื่อให้ใช้เป็นที่อยู่อาศัยได้เท่านั้น ไม่ได้คำนึงถึงลักษณะของชุมชนและสิ่งแวดล้อม
 แก่อย่างใด ปัญหาต่าง ๆ เช่น การระบายน้ำ การกำจัดขยะมูลฝอย สถานที่พักผ่อน
 ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเรือนและความสะอาดของชุมชนจึงไม่ได้รับความ
 สนใจ บริการสาธารณสุขโลกที่เป็นปัญหาที่สุดก็คือ น้ำประปา ซึ่งน้อยบ้านจะมีท่อของตนเอง
 จากการสำรวจชุมชนแออัด 203 แห่งของการเคหะแห่งชาติเมื่อเดือนสิงหาคม 2524
 พบว่า 41.79% ของผู้อยู่อาศัยยังต้องซื้อน้ำใช้ และ 22.20% ของผู้อยู่อาศัยยังต้องซื้อ
 ไฟฟ้าโดยการทอสายจากเพื่อนบ้าน

4. ปัญหาความไม่มั่นคงในที่อยู่อาศัย

สาเหตุของปัญหาคือเนื่องจากผู้อยู่อาศัยไม่มีกรรมสิทธิ์ในการครอบครอง
 ที่ดินและไม่มีสัญญาเช่าระยะยาว นอกจากนั้น ปัจจุบันเจ้าของที่ดินส่วนใหญ่เริ่มมีแนวโน้ม
 ที่จะเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินไปในทางที่ผลิตทางกั้นเศรษฐกิจที่สูงกว่าการให้ผู้มี
 รายได้น้อยเช่า จึงมีการไล่ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุให้ผู้อยู่ที่มีรายได้น้อยเหล่านี้จำเป็นต้องค้น
 หาที่อยู่ใหม่ จากการสำรวจของการเคหะแห่งชาติเมื่อพ.ศ. 2524 พบว่ามีอยู่ 129 ชุมชน
 ที่กำลังถูกไล่ที่ซึ่งบางแห่งก็ถูกไล่ไปแล้ว ชุมชนแออัดจำนวน 129 แห่งนี้ เป็นที่กั้นบ้านเรือน
 ของผู้มีรายได้น้อยประมาณ 37,000 ครอบครัว คิดเป็นจำนวนประชากรที่อยู่อาศัย
 200,000 คน

จากปัญหาต่าง ๆ ข้างต้น ชุมชนแออัดจึงเป็นปัญหาของสังคมและเป็นปัญหาใหญ่
 ของชาติที่ควรจะต้องได้รับการแก้ไขเร่งด่วน ทำให้คณะรัฐบาลในสมัยปฏิวัติได้เริ่มเข้ามา
 มีบทบาทอย่างเต็มที่ โดยมีการรื้อย้ายชุมชนแออัด หน้ากรมทางหลวง เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.
 2503 เป็นแห่งแรกในประเทศไทยซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานกลางปรับปรุงแหล่งเสื่อม
 โทรม สังกัดกรมเทพมหานคร เมื่อครั้งยังมีฐานะเป็นเทศบาล การปรับปรุงแหล่งชุมชน
 แออัดของรัฐบาลค่อยเจริญขึ้นมาเรื่อย ๆ จนถึง พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 316
 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 รวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย และการปรับปรุง
 แหล่งชุมชนแออัดเข้าด้วยกัน โดยมีความมุ่งหมายเพื่อจัดตั้งหน่วยงานใหม่คือ การเคหะแห่ง
 ชาติเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงมหาดไทย ให้เป็นหน่วยงานในอันที่จะช่วยเหลือ
 ประชาชนที่มีรายได้น้อย และรายได้น้อยปานกลางจำนวนมากที่ยังขาดแคลนที่อยู่อาศัย
 ให้มีที่อยู่อาศัย โดยให้มีผลเริ่มดำเนินการ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 ซึ่งการ

ดำเนินการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมในระยะแรกของการเคหะแห่งชาติจะใช้วิธีรื้อล้างแล้วสร้างแฟลคขึ้นแทนที่ ซึ่งไม่สามารถแก้ปัญหาโดยจกชุมชนที่เป็นชุมชนแออัดให้หมดไปได้ และเสี่ยงงบประมาณมาก การเคหะแห่งชาติจึงได้ศึกษาวิธีที่จะปรับปรุงชุมชนในลักษณะที่ประหยัดงบประมาณและสนองความต้องการของประชาชนในชุมชนแออัดมากกว่า คือ การปรับปรุงโดยวิธีที่ยังใช้ที่อยู่อาศัยเดิมแต่ปรับปรุงทางด้านกายภาพ ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม และปรับปรุงทางด้านการครอบครองที่ดิน โดยได้เสนอโครงการตามหลักการข้างต้นต่อกระทรวงมหาดไทย และในวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2520 คณะรัฐมนตรีได้ลงมติในหลักการให้มีการปรับปรุงชุมชนแออัด ความที่กระทรวงมหาดไทยเสนอมาและเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในอำนาจหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานด้านแหล่งชุมชนแออัด การเคหะแห่งชาติจึงได้มีการจัดตั้งสำนักงานปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมขึ้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2520

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาถึงการจัดการด้านปรับปรุงชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานคร ของการเคหะแห่งชาติ โดยจะศึกษาในช่วง 4 ปีหลังจากที่ได้จัดตั้งสำนักงานปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมแล้ว กล่าวคือตามโครงการปี 2521-2524 เพื่อจะไ้ทราบว่าในการจัดการด้านปรับปรุงชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานครของการเคหะแห่งชาติในระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมาสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายหรือไม่ มีสิ่งใดบ้างที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในด้านการจัดการของการเคหะแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การเขียนวิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์สรุปได้ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาของหน่วยงานปรับปรุงชุมชนแออัดของการเคหะแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาถึงขั้นตอนการดำเนินงานในการปรับปรุงชุมชนแออัดของการเคหะแห่งชาติ
3. เพื่อศึกษาถึงการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนในการดำเนินงานปรับปรุงชุมชนแออัด รวมทั้งการประสานงานระหว่างผู้อยู่อาศัยในชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4. เพื่อศึกษาถึงความช่วยเหลือที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนให้แก่ชุมชน เพื่อให้ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนแออัดมีรายได้และสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น
5. เพื่อวิเคราะห์ถึงทัศนคติของผู้อาศัยในชุมชนแออัดที่ได้รับบริการบ้านปรับปรุงชุมชน
6. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา

สมมุติฐาน

1. การจัดการบ้านปรับปรุงชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานครของการเคหะแห่งชาติในระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมาเป็นไปตามเป้าหมายแค่เพียงบางส่วน
2. ปัญหาในด้านการจัดการส่วนใหญ่อยู่ที่การประสานงานระหว่างสถาบันต่าง ๆ และระหว่างสถาบันกับผู้อยู่อาศัยในชุมชน
3. อุปสรรคในด้านการจัดการอยู่ที่การครอบครองที่ดิน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. เนื่องจากชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานครที่ได้รับบริการบ้านปรับปรุงชุมชนแออัดจากการเคหะแห่งชาติมีจำนวนมาก ดังนั้น ในการศึกษาถึงทัศนคติของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด ผู้เขียนจะทำการกำหนดเงื่อนไขในการคัดเลือกชุมชนบางชุมชนมาเป็นตัวอย่าง หลังจากนั้นจึงกำหนดแบบการเลือกตัวอย่างประกอบอีกครั้ง เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ถึงทัศนคติโดยใช้วิธีการออกแบบสอบถาม
2. ศึกษาถึงวิธีการจัดการเกี่ยวกับการปรับปรุงชุมชนแออัดของการเคหะแห่งชาติซึ่งประกอบด้วย การปรับปรุงทางด้านกายภาพ การปรับปรุงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และการปรับปรุงด้านการครอบครองที่ดิน
3. ศึกษาผลการดำเนินงานบ้านปรับปรุงชุมชนแออัดในเขตกรุงเทพมหานครของการเคหะแห่งชาติตามโครงการปี 2521 - 2524 ที่ได้ดำเนินการไปแล้วจนถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2526

วิธีการศึกษาค้นคว้าและวิจัย

การศึกษาค้นคว้าและวิจัยในวิทยานิพนธ์ได้อาศัยข้อมูลจากแหล่งที่มาดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ
2. ข้อมูลทุติยภูมิ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ สามารถหาได้จาก

ก. การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์จะทำการสัมภาษณ์ และสอบถาม เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการปรับปรุงชุมชนแออัดของการเคหะแห่งชาติ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการด้านปรับปรุงชุมชนแออัด

ข. การใช้แบบสอบถาม ได้ทำการออกแบบสอบถามเพื่อให้ทราบถึงทัศนคติและปัญหาของประชาชนผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด ซึ่งเป็นผู้รับบริการของการเคหะแห่งชาติในด้านการปรับปรุงชุมชนแออัด แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาหาข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นส่วนที่เกี่ยวกับสถานภาพบ้านต่าง ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ สถานภาพการอยู่อาศัย สถานภาพสมรส อายุ ระยะเวลาการศึกษา ประเภทอาชีพ รายได้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น เป็นส่วนที่ใช้เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดที่มีต่อการให้บริการด้านการปรับปรุงชุมชนแออัดของการเคหะแห่งชาติ โดยแบ่งออกเป็นความคิดเห็นทั่วไป ความคิดเห็นทางด้านกายภาพ ความคิดเห็นทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และความคิดเห็นทางด้านการครองครองที่ดิน

ลักษณะของแบบสอบถาม

ลักษณะของคำถามในแบบสอบถามทั้ง 2 ส่วนจะมีลักษณะคำถาม 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. คำถามเปิด เป็นคำถามที่ต้องการความคิดเห็น (ทัศนคติ) หรือข้อแนะนำของผู้ตอบ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ตอบตอบคำถามใดก็ได้โดยเสรี เป็นวิธีการสัมภาษณ์ที่ปล่อยให้ผู้สัมภาษณ์ออกความเห็นของคนไปเรื่อย ๆ

2. คำถามที่มีคำตอบ 2 คำตอบ เป็นคำถามที่กำหนดคำตอบแน่นอนไว้ 2 คำตอบที่ไม่เหมือนกัน

3. คำถามที่มีคำตอบมากกว่า 2 คำตอบ เป็นคำถามที่มีคำตอบไว้หลายข้อ แล้วให้ผู้ตอบเลือกข้อที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียวหรือมากกว่า 1 คำตอบก็ได้

2. ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นการค้นคว้าและรวบรวมจากหนังสือ เอกสาร วารสาร รายงานและบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานการให้บริการ คำนวณปรับปรุงชุมชนแออัดของภาครัฐบาลและเอกชน ทั้งจากภายในการ เทศะแห่งชาติและจากภายนอกซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การเลือกตัวอย่าง

ในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยโดยส่วนมาก ผู้ทำการศึกษาไม่สามารถที่จะทำการศึกษาจากประชากรได้ทั้งหมด จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเลือกตัวอย่างขึ้นมา เพื่อทำการศึกษาแทนประชากรทั้งหมดที่ต้องการจะศึกษา ดังนั้น การวิจัยของวิทยานิพนธ์นี้จึงใช้วิธีการเลือกตัวอย่างเพื่อหาตัวแทนของประชากรทั้งหมดที่ต้องการจะศึกษา

สำหรับการเลือกตัวอย่างที่จะนำมาศึกษาค้นคว้าและวิจัยนี้ ผู้เขียนได้กำหนดเงื่อนไขในการคัดเลือกชุมชนแออัดตัวอย่างเพื่อให้เป็นไปโดยเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของผู้เขียนดังนี้

1. เป็นชุมชนแออัดซึ่งกำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานของการเคหะแห่งชาติ ระหว่างปี 2521 - 2524 เนื่องจากขอบเขตของการศึกษาจะศึกษาบุคลากรดำเนินงานตามโครงการปี 2521 - 2524 เท่านั้น

2. เป็นชุมชนแออัดที่การเคหะแห่งชาติได้เข้าไปดำเนินการปรับปรุงทั้ง 3 ด้านแล้ว คือ ทางด้านกายภาพ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และทางด้านบริการครอบครอง ที่กินเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดได้ทราบถึงผลการดำเนินงานในด้านการปรับปรุงชุมชนของการเคหะแห่งชาติครบทั้ง 3 ด้าน พอสมควรและสามารถให้ความคิดเห็นได้

3. เป็นชุมชนแออัดซึ่งตั้งอยู่ในที่ดินของรัฐหรือเอกชนไม่ใช่ที่ดินสาธารณะประโยชน์ เพื่อนำเอาทัศนคติของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดในส่วนที่เป็นที่ดินของรัฐและที่ดินของเอกชนมาวิเคราะห์

4. เป็นชุมชนแออัดขนาดใหญ่ที่มีจำนวนครอบครัวตั้งแต่ 500 ครอบครัวขึ้นไป ซึ่งการเลือกชุมชนขนาดใหญ่เพราะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาหลายแบบอย่างรวมกันใน 1 ชุมชน

5. เป็นชุมชนแออัดซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ทางเขตกั้น เพื่อจะได้ตัวอย่างกระจายในเขตกรุงเทพมหานคร

เมื่อได้กำหนดเงื่อนไขในการคัดเลือกชุมชนตัวอย่างแล้ว ได้ใช้แบบการเลือกตัวอย่าง โดยอาศัยโควตา (Quota Sampling) และการเลือกตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) โดยทำการเลือกตัวอย่างดังนี้

ชุมชนแออัดซึ่งอยู่ในเงื่อนไขที่ผู้เขียนได้กำหนดไว้มีจำนวน 4 ชุมชน ได้แก่

1. ชุมชนกิ่งเพชร (บ้านครัวเหนือ) เขตปทุมวัน, ภูเขาไท
2. ชุมชนห้วยรถจักรตึกแดง เขตจตุลิก
3. ชุมชนซอยรุ่งเรือง 2 เขตพระโขนง
4. ชุมชนวัดไผ่เงิน เขกยานนาวา

เมื่อได้จำนวนชุมชนแออัดที่จะมาเป็นตัวอย่างแล้ว 4 ชุมชน ก็ได้ทำการกำหนดจำนวนตัวอย่างโดยอาศัยโควตา (Quota Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) เป็นจำนวน 8% ของจำนวนครอบครัวในแต่ละชุมชน (เหตุที่กำหนด 8% เนื่องจากผู้เขียนต้องการขนาดของตัวอย่างประมาณ 250 ตัวอย่าง ซึ่ง 8% เป็นขนาดที่ใกล้เคียงที่สุด) ซึ่งมีดังนี้

ชุมชนกิ่งเพชร (บ้านครัวเหนือ)	1,100	ครอบครัว
ชุมชนห้วยรถจักรตึกแดง	1,000	ครอบครัว
ชุมชนซอยรุ่งเรือง 2	546	ครอบครัว
ชุมชนวัดไผ่เงิน	626	ครอบครัว
รวม	3,272	ครอบครัว

ดังนั้น จำนวนตัวอย่างจะได้ดังนี้

ชุมชนกิ่งเพชร (บ้านครัวเหนือ)	88	ตัวอย่าง
ชุมชนห้วยรถจักรตึกแดง	80	ตัวอย่าง
ชุมชนซอยรุ่งเรือง 2	44	ตัวอย่าง
ชุมชนวัดไผ่เงิน	50	ตัวอย่าง
รวม	262	ตัวอย่าง

หลังจากที่ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้ว ขั้นตอนต่อไปใช้วิธีกำหนดค่างาเวียน

ที่จะทำการรวบรวมข้อมูลโดยกำหนดเอา 1 หลังคาเรือนจากทุก ๆ 10 หลังคาเรือน (ใน 1 หลังคาเรือนจะทำการสัมภาษณ์เพียง 1 ครอบครัวเท่านั้น ดังนั้น จึงกำหนดให้ 1 หลังคาเรือนเท่ากับ 1 ครอบครัว) ผู้ที่ให้คำสัมภาษณ์ได้แก่ หัวหน้าครอบครัว สมาชิกในครอบครัวและญาติหรือผู้อยู่อาศัย ในกรณีที่หลังคาเรือนที่ใดที่กำหนดไว้เป็นตัวอย่าง ไม่สามารถจะให้ข้อมูลได้ เนื่องจากไม่มีผู้ให้สัมภาษณ์ก็จะสัมภาษณ์หลังคาเรือนถัดไปและ หากมีปัญหาท่านเองเกี่ยวกับอีกก็จะเลือกหลังคาเรือนถัดไปเป็นตัวอย่างแทนที่ใดที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบแบบสอบถาม (Pretest) จำนวน 10 แบบ ทดเป็นร้อยละ 26.2 ของตัวอย่างที่จะทำการสำรวจทั้งหมดก่อนออก แบบสอบถามจริง หลังจากได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามแล้วจึงได้ดำเนินการ สังเกต สัมภาษณ์ควบคู่กับการแจกแบบสอบถามในชุมชนกิ่งเพชร (บ้านครัวเหนือ) และ ชุมชนห้วยจรดจ๊กก๊กแกงด้วยตัวเองรวมทั้งจ้างบุคคลอื่นด้วย ส่วนชุมชนซอยรุ่งเรือง 2 และชุมชนวัดไผ่เงินได้จ้างบุคคลอื่นในการสัมภาษณ์ควบคู่กับการแจกแบบสอบถาม เวลาที่ใช้ในการแจกแบบสอบถามและรวบรวมแบบสอบถามรวมทั้งสิ้น 3 สัปดาห์ ใช้แบบสอบถาม จำนวน 262 ชุด มีความสมบูรณ์สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้ 229 ชุด คิดเป็นร้อยละ 87.40% แบ่งเป็นชุมชนกิ่งเพชร (บ้านครัวเหนือ) 77 ชุด ชุมชนห้วยจรดจ๊กก๊กแกง 70 ชุด ชุมชนซอยรุ่งเรือง 2 38 ชุด และชุมชนวัดไผ่เงิน 44 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลมาได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของคำทอบ โดยพิจารณาจาก ความสอดคล้องของคำทอบในแต่ละ ข้อความและความครบถ้วนของคำทอบทั้งหมดในแต่ละ ราย หลังจากนั้นผู้ศึกษานำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกต สัมภาษณ์และแบบสอบถาม มาทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติคือ หาอัตราส่วนร้อยละ เพื่อให้ทราบถึงความถี่เห็น ของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดที่ได้รับบริการ กำนปรับปรุงชุมชนจากการ เตะแห่งชาติ

นอกจากนี้แล้วผู้ศึกษายังได้ทำการสัมภาษณ์ปฏิบัติงานทั้ง รักับผู้บริหารและ รักับ

ปฏิบัติการของฝ่ายปรับปรุงชุมชนแออัด เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินงานด้านปรับปรุงชุมชนแออัด หลังจากนั้นก็จะนำข้อมูลที่รวบรวมได้จาก การออกแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงผลการจัดการด้านปรับปรุงชุมชนแออัดที่ดำเนินการสำเร็จไปแล้วในอดีตและที่กำลังดำเนินงานอยู่ในปัจจุบัน
2. เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงานของการเคหะแห่งชาติ อันจะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องในปัญหาชุมชนแออัด
3. เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการให้บริการแก่ชุมชนแออัดของการเคหะแห่งชาติในปัจจุบันและอนาคต

คำนิยาม

- หลังคาเรือน หมายถึงลักษณะทางกายภาพของสิ่งก่อสร้าง ซึ่งปรากฏให้เห็นโดยคำนึงถึงการแบ่งแยกเขต ซึ่งในหลังคาเรือนอาจประกอบด้วยที่อยู่อาศัยหลาย ๆ หน่วยหรือหลาย ๆ ครอบครัวก็ได้
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึงเจ้าหน้าที่ของการเคหะแห่งชาติ
- บริการด้านปรับปรุงชุมชนแออัด หมายถึงบริการด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม และการครอบครองที่ดิน
- สถาบันต่าง ๆ หมายถึงการเคหะแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร การประสานนครหลวง การไฟฟ้านครหลวง
- สถาบัน หมายถึงการเคหะแห่งชาติ

- ชุมชนแออัด คำว่า "ชุมชนแออัด" เป็นศัพท์ใหม่ที่ใช้แทนคำว่า "แหล่งเสื่อมโทรม" หรือ "สลัม" ซึ่งการเคหะแห่งชาติได้เสนอกระทรวงมหาดไทยให้พิจารณาในวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2525 และกระทรวงมหาดไทยได้เสนอเรื่องให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติโดยมีมติเมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2525 ว่า ให้เรียก "ชุมชนแออัด" ได้ในการเรียกทั่ว ๆ ไป แต่สำหรับในทางราชการและทางกฎหมายให้ใช้คำว่า "แหล่งเสื่อมโทรม" ไปก่อนจนกว่าจะมีการแก้ไขกฎหมาย (ซึ่งความหมายของคำว่าชุมชนแออัดได้อธิบายไว้ในภาคผนวก ก)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย